

Inspectie Overheidsinformatie en
Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Verslag over het toezicht 2021

Toezicht op basis van de Archiefwet, Erfgoedwet
en internationale verdragen

Archeologie

Overheidsinformatie

Monumenten

Cultuurgoeederen

Collecties

2022

Over de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Toezicht op Overheidsinformatie	8
1.1. De onderzoeken	8
1.2. Overige activiteiten	12
2. Toezicht op basis van de Erfgoedwet	13
2.1. Archeologie	13
2.2. Monumenten	17
2.3. Museaal beheer rijkscollectie	23
2.4. Nationaal beschermde cultuurgoederen	25
3. Toezicht op basis van internationale verdragen en regelingen	26
4. Verstrekken van uitvoervergunningen voor cultuurgoederen	29
5. Vragen en communicatie	31
5.1. Vragen	31
5.2. Communicatie	33
6. Publicaties	34

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het toezicht van het jaar 2021 van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Het klimaat en de gevolgen voor het erfgoed, archeologische onderzoeken, museaal beheer van de rijkscollectie, het eerste jaar Brexit en informatiehuishouding bij de Rijksoverheid. Dit is slechts een kleine greep uit de diverse onderwerpen die de aandacht van de Inspectie hadden. Ook heeft de Inspectie voor het eerst data uit haar monitor openbaar gemaakt. Vanaf nu kan iedere geïnteresseerde de gegevens raadplegen via de [databank](#)¹.

Het jaar 2021 stond net als het jaar daarvoor in het teken van corona. Toch konden inspecties plaatsvinden op het gebied van collecties (bijvoorbeeld Koninklijk Huis), bij archeologische opgravingen in open veld en bezoeken aan professionele organisaties voor monumentenbehoud. Dit gebeurde met toestemming van de geïnspecteerden en met inachtneming van de coronamaatregelen.

De basis voor de onderzoeken en inspecties van de Inspectie is het werkprogramma 2021-2022 met als thema Toegankelijkheid in de toekomst. Centraal staan toegang tot erfgoed en overheidsinformatie, en een overheid die daarover verantwoording kan afleggen. Als u dit verslag leest, zult u merken dat dit nog niet overal een vanzelfsprekendheid is.

Het meest in het oog springend was het voornemen tot verbetering van de informatiehuishouding van de gehele Rijksoverheid. Het kabinet gaf hieraan hoge prioriteit naar aanleiding van de kinderopvangtoeslagenaffaire. Ook de Inspectie heeft [onderzoek naar de informatiehuishouding bij Toeslagen](#)² gedaan. Al jaren is er vanuit diverse kanten kritiek op de informatiehuishouding bij het Rijk (o.a. Parlementaire enquêtes, meest recent Raad van State en [het Inspectierapport Een dementerende overheid 2.0?](#)³). Het kabinet gaf het programma Open op Orde opdracht om de informatiehuishouding van de Rijksoverheid op orde te brengen en om het toezicht daarop te versterken. De Inspectie is met deze versterking gestart.

Olaf Andersen,
Waarnemend directeur Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

¹ <https://inspectie-oe.databank.nl/databank>

² <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2021/04/22/rapport-toeslagen>

³ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/02/09/een-dementerende-overheid-2.0>

Inleiding

Het Verslag over het toezicht 2021

De basis voor de werkzaamheden van de Inspectie is het werkprogramma 2021-2022 met als thema Toegankelijkheid in de toekomst. Centraal staan toegang tot erfgoed en overheidsinformatie, en een overheid die daarover verantwoording kan afleggen. Dit verslag is een tussentijds jaarverslag. In 2023 verschijnt het verslag over de hele periode van het werkprogramma 2021-2022.

Toezicht helder door kaders

De Inspectie maakt bij de uitoefening van haar toezicht gebruik van een algemeen [toezichtkader](#)⁴: hierin staan de missie, visie en de instrumenten die de Inspectie gebruikt bij haar kernactiviteiten. Dit maakt het toezicht van de Inspectie transparant. Ook heeft de Inspectie toetsingskaders per sector opgesteld.

Leeswijzer

In de eerste hoofdstukken staan de onderzoeken, inspecties en activiteiten die zijn verricht voor het toezicht op basis van de Archiefwet (hoofdstuk 1), de Erfgoedwet (hoofdstuk 2) en internationale verdragen en regelingen (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 bevat de verstrekte uitvoervergunningen voor cultuurgoederen. Hoofdstuk 5 betreft de publieksvragen en communicatie. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de publicaties van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Foto: entree Villa De Vennen, gemeentelijk monument in Haren, in gebruik als hoofdkantoor van de POM Stichting Het Groninger Landschap

⁴ <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/toezichtkader-en-toetsingskaders>

De Monitor

In 2021 zijn de voorbereidingen getroffen voor de tweejaarlijkse monitor Overheidsinformatie en Erfgoed die begin 2022 is verstuurd. De organisaties, waarop de Inspectie toezicht houdt op basis van de Archiefwet en de Erfgoedwet, worden door middel van de monitor bevestigd. De Inspectie krijgt door de informatie uit de monitor een goed beeld van de ontwikkelingen binnen haar toezichtveld. Voor de bevestigde organisaties is de monitor bedoeld als instrument voor zelfevaluatie. Elke organisatie ontvangt na afsluiting van de monitor een kleurrapportage, waarin wordt aangegeven waar het goed gaat en waar mogelijk ruimte is voor verbetering.

In 2021 zijn de data openbaar gemaakt van de [Monitor Monumenten en Archeologie gemeenten](#) van de jaargang 2019-2020. Iedereen kan zelf de antwoorden bekijken die de gemeenten hebben gegeven op de vragen over onderwerpen met betrekking tot de gemeentelijke archeologie en monumentenzorg. Gebruikers kunnen zelf presentaties maken van de onderwerpen.

Daarnaast zijn monitorgegevens gebruikt voor het uitoefenen van de toezichttaak van de Inspectie. Dit is gebeurd bij het toezicht op het beheer van de rijkscollectie.

Er zijn verschillende publicaties verschenen op basis van de informatie uit de monitor:

- [Benchmark Monitor Monumenten en Archeologie gemeenten](#)
- [Benchmark Monitor Overheidsinformatie](#)
- [Themavragen Kwaliteitscriteria Archeologie](#)
- [Themavragen Archiefwet en AVG](#)

Voorbeeld van een kleurrapportage uit de Monitor gemeenten monumenten en archeologie van 2021-2022

Buitengewoon Opsporingsambtenaren

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed beschikt in 2021 over vijf inspecteurs met opsporingsbevoegdheid⁵ (BOA's).

De Inspectie heeft onder leiding van het Openbaar Ministerie (OM) zowel zelfstandig als in nauwe samenwerking met de politie aan meerdere, complexe, langlopende opsporingsonderzoeken gewerkt. Twee van deze zaken zijn nog in behandeling. Het betreft archeologische overtredingen die in 2020 zijn overgedragen aan het OM.

Er vond een teruggave van een cultuurobject plaats die was gestart vanuit een Europees Onderzoeksbevel. De teruggave is vervolgens afgehandeld onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Een teruggave van een cultuurobject op vrijwillige basis door een veilinghuis kwam tot stand door tussenkomst van politie, OM en Inspectie.

Een gezamenlijk gestart opsporingsonderzoek naar aanleiding van een doorzoeking is door politie en OM verder opgevolgd.

Negen zaken (waarvan acht m.b.t. cultuurobjecten) zijn afgesloten.

De Inspectie heeft meegewerkt aan de internationale Pandora Cyber Patrol Action, georganiseerd door de Nederlandse politie in samenwerking met Europol, Interpol, en internationale politiediensten en experts. Doel van de actie is om inzicht te krijgen in de online handel in cultuurobjecten en eventuele detectie van gestolen en/of onrechtmatig uitgevoerde cultuurobjecten.

Ook heeft de Inspectie geïnvesteerd in kennisuitwisseling en expertise. BOA's van de Inspectie hebben voor de Politieacademie een (digitaal) gastcollege verzorgd voor milieuagenten.

⁵ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041432/2018-12-20>

1. Toezicht op overheidsinformatie

Inleiding

Op grond van de Archiefwet houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op het beheer van de overheidsinformatie bij de centrale overheid. Het toezicht richt zich op de goede, geordende en toegankelijke staat van zowel papieren als digitale overheidsinformatie.

1.1. De onderzoeken

1.1.1. Rapport informatiehuishouding Toeslagen

Naar aanleiding van de kinderopvangtoeslagenaffaire heeft de Inspectie een onderzoek uitgevoerd naar de naleving van de Archiefwet bij de directie Toeslagen van de Belastingdienst. In het [inspectierapport](#) stelt de Inspectie dat de informatiehuishouding bij Toeslagen verbeterd moet worden. De gebreken in de informatiehuishouding hebben gevolgen voor burgers die betrokken zijn bij de toeslagenaffaire en voor de informatievoorziening aan de Tweede Kamer.

De Inspectie heeft onder meer geconstateerd dat informatie bij Toeslagen versnipperd is opgeslagen, onder andere op minder goed beheerde locaties. Ook is er gebrek aan sturing op de informatiehuishouding. De verantwoordelijkheid voor het informatiebeheer is onduidelijk belegd. Verder ontbreken bepaalde instrumenten die noodzakelijk zijn voor het informatiebeheer, zoals een informatieoverzicht. Andere instrumenten zoals de selectielijst worden onvoldoende toegepast. Door deze situatie is informatie niet altijd goed toegankelijk en niet goed terug te vinden. Ook de voortijdige vernietiging van beroepsdossiers van Toeslagen is door dergelijke gebreken veroorzaakt.

Het inspectierapport is aangeboden aan de minister van Financiën. De minister schrijft in zijn [reactie](#) dat hij de aanbevelingen overneemt. De Inspectie volgt de voortgang van de verbeteringen.

1.1.2. Programma archivering en ketensamenwerking

De Inspectie heeft het meerjarenprogramma over archivering en ketensamenwerking afgerond. Het programma richt zich op vragen over de verantwoordelijkheden en afspraken in de keten, en over duurzame toegankelijkheid, selectie en vernietiging van informatie in de keten. Het laatste deelonderzoek in het programma betrof een onderzoek naar [archivering in de keten van de Basisregistratie Personen \(BRP\)](#)⁶. In het onderzoek is de archivering van BRP-keteninformatie onderzocht bij de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens, de Sociale Verzekeringsbank en de RDW. In samenwerking met de Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken is de archivering van BRP-keteninformatie bij gemeenten in kaart gebracht. In een [reactie](#) namens de onderzochte organisaties heeft de minister van

⁶ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2021/09/01/archivering-in-de-keten-van-de-basisregistratie-personen>

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties beschreven welke verbetermaatregelen zullen worden genomen.

Het programma is afgesloten met de aanbieding van het [eindrapport Ketensamenwerking en Archivering](#)⁷ aan de minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media. Het rapport is een samenvatting van de opbrengst van de zeven deelonderzoeken in het programma. De minister van Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media heeft namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een [kabinetsreactie](#)⁸ opgesteld, die is aangeboden aan de Tweede Kamer. De Inspectie zal in de komende jaren de realisatie van de maatregelen volgen.

Afbeelding van rapport Archivering in de keten van Basisregistratie Personen (BRP)

1.1.3. Een dementerende overheid 2.0?

In 2005 publiceerde de toenmalige Rijksarchiefinspectie haar rapport [Een dementerende overheid?](#)⁹. Dit rapport schetst een beeld van de kwaliteit van de duurzame toegankelijkheid van informatie bij de centrale overheid. De conclusies uit dat rapport hebben geleid tot het kabinetsprogramma Informatie op orde. De Inspectie heeft in de daaropvolgende jaren vervolgonderzoeken uitgevoerd.

De duurzame digitale toegankelijkheid van overheidsinformatie is al 15 jaar moeizaam gebleken. In diverse rapporten constateerde de Inspectie dat het overzicht ontbreekt, en dat de toegankelijkheid, volledigheid en authenticiteit van de overheidsinformatie onder druk staan. Het is vaak onduidelijk welke informatie bewaard wordt, en welke informatie vernietigd wordt. De overheid heeft moeite met het beheren van informatie die wordt verwerkt in nieuwe(-re) technologie. Bovendien is het geregeld onduidelijk wie verantwoordelijk is voor het beheer van welke informatie. De Inspectie ziet daarom in de actuele situatie, ondanks alle gedane inspanningen, nog steeds een toename van de risico's voor de transparantie en de betrouwbaarheid van de overheid.

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/12/15/archivering-en-ketensamenwerking-rapport-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed-september-2021>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/12/15/kamerbrief-bij-rapport-inspectie-o-e-ketenarchivering>

⁹ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2005/02/01/dementerende-overheid>

Vijftien jaar na het verschijnen van 'Een dementerende overheid?' heeft de Inspectie in 2020 op basis van die onderzoeken opnieuw de balans opgemaakt. Het resultaat is begin 2021 gepubliceerd onder de titel [Een dementerende overheid 2.0?](#)¹⁰.

1.1.4. Overzicht en inzicht

Het goed kunnen beheren en terugvinden van informatie begint bij weten wat er is. Daarom schrijft artikel 18 van de Archiefregeling voor dat organisaties een actueel en volledig overzicht van hun archiefbescheiden moeten hebben. In de praktijk wordt dit artikel echter niet goed nageleefd. Daarom doet de Inspectie onderzoek naar de redenen daarvan.

In het voorjaar van 2021 is het vooronderzoek afgerond. Daarin is een analyse gemaakt van de eis uit de Archiefregeling en is onderzocht hoe organisaties in de praktijk voldoen aan dit voorschrift uit de Archiefregeling. Met de resultaten van het vooronderzoek is input geleverd voor de bij de nieuwe Archiefwet behorende nieuwe Archiefregeling.

1.1.5. Algoritmen en archiveren

In haar [werkprogramma 2021-2022](#)¹¹ heeft de Inspectie een onderzoek aangekondigd naar het archiveren van algoritmes. De overheid hoort immers inzicht te kunnen geven in de manier waarop besluitvorming tot stand is gekomen, ook als die ondersteund wordt door algoritmes. Daarom moet informatie over gebruikte algoritmes worden opgenomen in het archief en worden beheerd conform de eisen van de Archiefwet.

Voor dit onderzoek zijn voorbereidende werkzaamheden verricht. Ook heeft één van de inspecteurs in het essay Rekenen en Rekenschap het onderwerp algoritmes en de Archiefwet verkend. Dit essay is [gepubliceerd](#)¹² in het Tijdschrift voor Toezicht. Het onderzoek zelf vindt plaats in 2022.

1.1.6. Monitor Overheidsinformatie

Benchmark ministeries

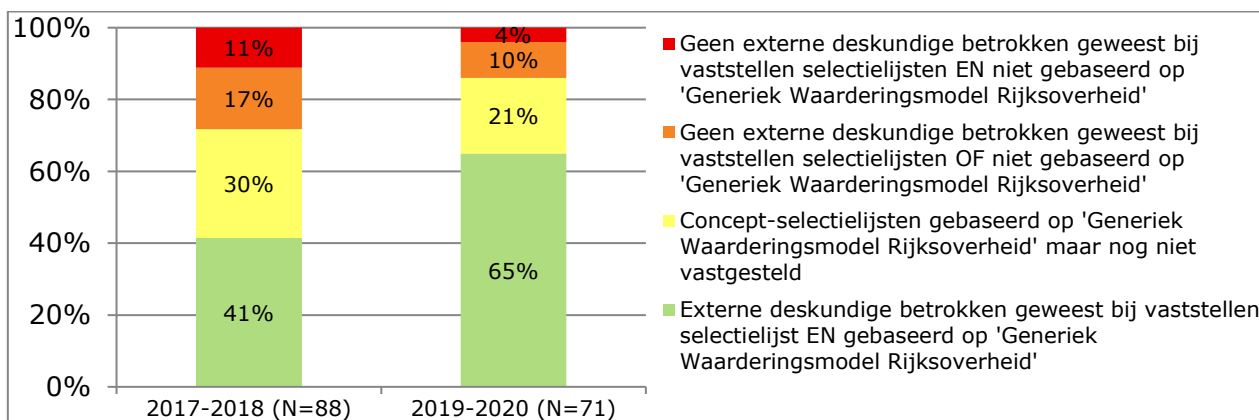
Naar aanleiding van de start van het Programma Open op Orde (zie 1.2.2) heeft de Inspectie in 2021 een [Monitor overheidsinformatie 2019-2020 benchmark ministeries](#)¹³ gepubliceerd. Aan de hand van kleurenscores laat de benchmark zien hoe het geheel van ministeries en dienstonderdelen er voor staat. Het geeft een actueel beeld van hoe het is gesteld met beleid, overzicht, bewaren en vernietigen, veiligheid en duurzaamheid van overheidsinformatie. De benchmark is berekend op basis van de antwoorden van de ministeries van de tweejaarlijkse vragenlijst. In deze publicatie staat ook een vergelijking met de uitkomsten van de monitor 2017-2018.

¹⁰ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/02/09/een-dementerende-overheid-2.0>

¹¹ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/01/18/werkprogramma-2021-2022>

¹² <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2021/01/21/algoritmes-en-archiefwet>

¹³ <https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/publicatie/2021/02/18/publicatie-monitor-overheidsinformatie-2019-2020-benchmark-ministeries/Benchmark+ministeries+en+dienstonderdelen+monitor+2019-2020+-Inspectie+Overheidsinformatie+en+Erfgoed.pdf>

Voorbeeld van een staafdiagram uit de Monitor overheidsinformatie 2019-2020 benchmark ministeries. In deze grafiek wordt getoond welk deel (in percentages) van de ministeries en hun dienstonderdelen heeft aangegeven gebruik te hebben gemaakt van externe deskundigen en het 'Generiek Waarderingsmodel Rijksoverheid' bij het vaststellen van selectielijsten.

De algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Archiefwet

Bij de implementatie van de AVG zijn vragen opgekomen over de raakvlakken met de Archiefwet. In 2021 heeft de Inspectie hierover [resultaten gepubliceerd](#)¹⁴ van de uitvraag in de Monitor overheidsinformatie 2019-2020. Het betreft onder meer vragen over bewaartermijnen, mogelijke knelpunten en de samenwerking tussen de functionarissen voor AVG en informatiebeheer. De Inspectie is een verdiepend onderzoek gestart naar het effect van de AVG op de naleving van de Archiefwet.

E-mailarchivering

Zoals aangekondigd in het [werkprogramma 2021-2022](#)¹⁵ voert de Inspectie een onderzoek uit naar e-mailarchivering. In het kader van dit onderzoek heeft de Inspectie een vragenlijst opgesteld over het archiveren van e-mail. Deze vragen zijn via de Monitor overheidsinformatie uitgezet bij de organisaties die onder het toezicht van de Inspectie staan. Het onderzoek zelf zal in 2022 plaatsvinden.

1.1.7. Incidentinspecties

Naar aanleiding van een [persbericht](#)¹⁶ van het UWV over het voortijdig vernietigen van dossiers betreffende nog lopende en beëindigde uitkeringen, heeft de Inspectie een onderzoek uitgevoerd. Daaruit blijkt dat het UWV maatregelen heeft genomen om voortijdige vernietiging in de toekomst te voorkomen. In 2022 voert het UWV een interne audit uit over het effect van deze maatregelen. De Inspectie zal in 2022 de voortgang van de verbetermaatregelen volgen.

1.1.8. Bijdrage modernisering Archiefwet

De huidige Archiefwet, die stamt uit 1995, wordt aangepast zodat deze beter toepasbaar is op digitale informatie. In november 2021 heeft het kabinet het voorstel voor de nieuwe Archiefwet ingediend bij het parlement. Aan het bijbehorende Archiefbesluit en de Archiefregeling wordt nog gewerkt. De Inspectie

¹⁴ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/07/26/thema-archiefwet-en-avg-resultaten-monitor-overheidsinformatie-2019-2020>

¹⁵ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/01/18/werkprogramma-2021-2022>

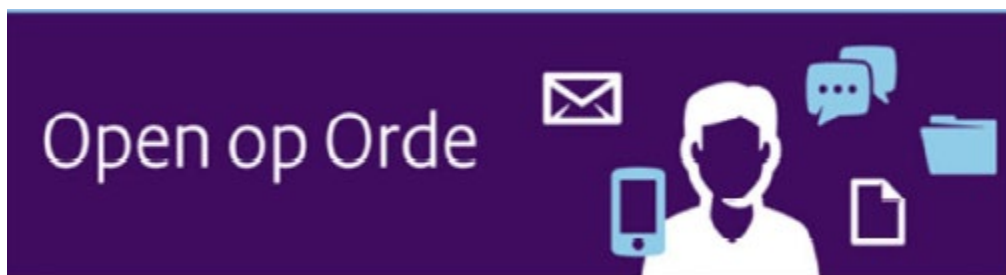
¹⁶ <https://www.uwv.nl/overuwv/pers/persberichten/2021/te-vroeg-vernietigen-documenten-heeft-geen-gevolgen-voor-uitkering-klanten.aspx>

heeft inhoudelijke expertise en kennis over de onder haar toezicht staande organisaties ingebracht bij de ontwikkeling van de Archiefwet. In 2022 doet ze dit ook voor het Archiefbesluit en de Archiefregeling. Net als bij de Archiefwet zal de Inspectie een handhaafbaarheidstoets uitvoeren op het Archiefbesluit en de Archiefregeling.

1.2. Overige activiteiten

1.2.1. Presentaties en webinars

De Inspectie heeft bij diverse gelegenheden deelgenomen aan presentaties en webinars. De Inspectie leverde in april een bijdrage aan de [kickoff van het Rijksbrede programma Open op Orde](#)¹⁷. De Inspectie droeg in oktober bij aan een webinar die de aftrap vormde van de driedaagse training Duurzaam toegankelijke overheidsinformatie en architectuur van het Nationaal Archief en het I-Partnerschap Rijk-Hoger Onderwijs. In het najaar nam de Inspectie deel aan een reeks presentaties op de themamiddag van de Koninklijke Vereniging van Informatieprofessionals (KNVI) over innovatie van de archieffunctie.

Afbeelding afkomstig van Open op Orde, Rijksprogramma voor duurzame informatiehuishouding

1.2.2. Programma Open op Orde

De Rijksoverheid zet onder andere in reactie op het rapport Ongekend onrecht van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag stevig in op de verbetering van haar informatiehuishouding. Ook de Inspectie heeft al jaren de noodzaak gesignaleerd. Er is een generiek actieplan Open op Orde opgesteld, op basis waarvan organisaties hun eigen verbeterplannen hebben gemaakt. De Inspectie heeft deze plannen bestudeerd. De rode draden uit de plannen gebruikt de Inspectie om volgende inspectieprojecten richting te geven.

1.2.3. Uitbreiding van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Naast het Rijksbrede programma ter verbetering van de informatiehuishouding van de Rijksoverheid is ook een versterking van de Inspectie voorzien. Om een grotere inspectie-ambitie waar te kunnen maken, zal de organisatie flink groeien. Er is daarom tijd besteed aan het vormgeven van de eigen organisatie. Dat betrof in het afgelopen jaar vooral het werven en selecteren en vervolgens goed in de organisatie laten landen van nieuwe inspecteurs voor het team Overheidsinformatie. In 2021 zijn 10 collega's aangenomen.

¹⁷ <https://ibestuur.nl/video/video-kick-off-actieplan-open-op-orde>

2. Toezicht op basis van de Erfgoedwet

2.1. Archeologie

Inleiding

Op grond van de Erfgoedwet houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op de naleving van het archeologiebestel, opgravingen, vondsten en archeologische monumenten.

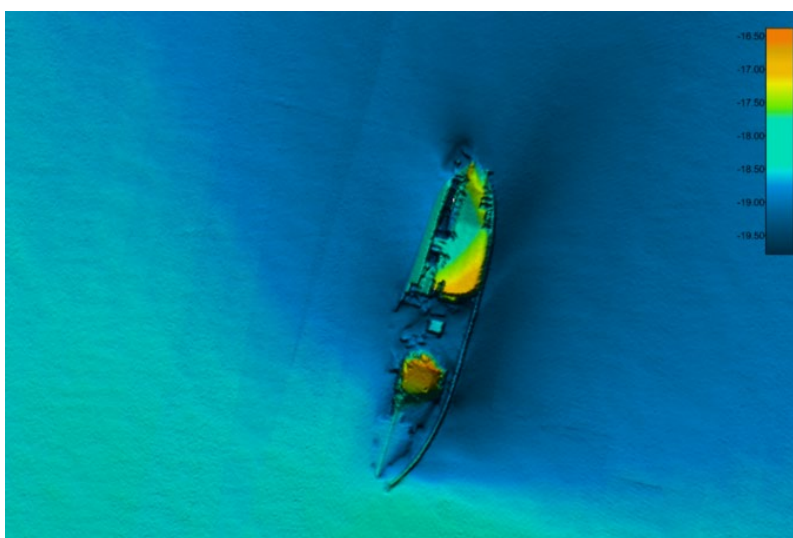

Foto wrak rammonitor Zr. Ms. Adder gezonken juli 1882- Beeld: Rijkswaterstaat

2.1.1. Erfgoed onder water

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap maakt geen onderdeel uit van het Kustwachtverband. In het streven van de Inspectie om een formele relatie met de Kustwacht op te bouwen is in de zomer door beide partijen een pilot uitgevoerd. Doel was om in de praktijk te toetsen of en in hoeverre de toezichtstaken rond de bescherming van cultureel erfgoed onder water te combineren zijn met de bestaande taken van de Kustwacht. Aan de hand van de uitkomsten van deze pilot worden op dit moment de gesprekken over de vormen en intensiteit van een mogelijke aansluiting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bij de Kustwacht voortgezet.

Daarnaast is de Inspectie nauw betrokken bij de voorbereidingen voor de implementatie van het UNESCO 2001-verdrag en bereidt de Inspectie zich voor op de inwerkingtreding van het gewijzigde Besluit Erfgoedwet archeologie.

De Inspectie heeft de samenwerking met de Sea Ranger Service voortgezet. De Sea Rangers zijn een non-profit organisatie die zich ten dienste stelt aan een zorgvuldige en duurzame omgang met het maritieme milieu. Zij leveren al zeilende een bijdrage aan de bescherming van wraklocaties.

2.1.2. Kwaliteit van archeologisch onderzoek

Uitvoerders van archeologische opgravingen moeten sinds 1 juli 2017 beschikken over een certificaat. De Inspectie verzamelt gegevens om vast te stellen hoe de implementatie van de certificering verloopt, en of dit leidt tot betere naleving van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

Omdat de eerste certificeringscyclus in 2021 is voltooid, heeft de Inspectie op grond van deze gegevens een analyse gedaan. Bronnen voor de analyse zijn de verplichte meldingen en jaarlijkse verslagen van de certificaathouders, de gegevens uit de monitor en de bevindingen van inspectiebezoeken aan opgravingen (reality checks). Onderzochte aspecten zijn de ontwikkeling van de markt, de kosten van de certificering voor uitvoerders, de bevindingen van de certificaathouders tijdens de audits, de bevindingen van de Inspectie tijdens reality checks en het draagvlak bij de uitvoerders.

Foto: Twee inspecteurs doen een reality check bij een opgraving

De Inspectie heeft vastgesteld dat er in de eerste jaren van de verplichte certificering geen noemenswaardige verschuivingen zijn geweest in de samenstelling van de archeologische markt.

Aanvankelijk zijn nog aanmerkelijke verschillen in de beoordelingen door de certificerende instellingen geconstateerd ([zie de Staat van Overheidsinformatie en Erfgoed: Archeologie > certificering](#))¹⁸. Deze situatie is inmiddels sterk verbeterd. Tijdens de reality checks is gebleken, dat in vergelijking met de inspecties in 2015-2016, nu over het algemeen meer gestructureerd gedocumenteerd wordt en dat de medewerkers veel beter bekend zijn met de principes en de praktijk van een kwaliteitssystem. Zij oordelen vaak genuanceerd over de gevolgen van de verplichte certificering. De Inspectie had dit niet verwacht gezien de grote weerstanden bij de invoering.

De resultaten van het onderzoek worden in het voorjaar van 2022 gepubliceerd in de vorm van [factsheets op de website van de Inspectie](#)¹⁹.

¹⁸ <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/de-staat-van-overheidsinformatie-en-erfgoed>

¹⁹ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2022/02/24/certificering-en-de-rol-van-de-inspectie>

2.1.3. Meldplicht vondsten

De regels voor het zoeken naar [archeologische vondsten met een metaaldetector](#)²⁰ zijn met de invoering van de Erfgoedwet versoepeld. De verwachting is dat vinders hun vondsten dan vaker melden. Het doen van een (verplichte) melding is belangrijk: iedere vondst kan bijdragen tot een betere reconstructie van het verleden. Daarom volgt de Inspectie deze ontwikkeling. De Inspectie heeft het afgelopen jaar geïnventariseerd welke middelen kunnen worden ingezet om het doen van meldingen te stimuleren.

Een bijvangst van deze inventarisatie is de constatering dat er veel onduidelijkheid is over de eigendom van vondsten. De Erfgoedwet bevat alleen bepalingen over de eigendom van vondsten die gedaan worden bij een opgraving. Deze zijn niet van toepassing op vondsten die met een metaaldetector worden gedaan en op archeologische toevalsvondsten: daarvoor gelden de algemene regels uit het Burgerlijk Wetboek.

Archeologen gaan er over het algemeen van uit, dat voor deze 'vondsten' de schatvindersregeling geldt, waarbij de vondst in een 50/50 verhouding toekomt aan de vinder en aan de eigenaar van de grond waarin de vondst gedaan is. (Burgerlijk Wetboek boek 5, artikel 13 lid 2.)

Dat is echter niet vanzelfsprekend: een schat is volgens het Burgerlijk Wetboek 'een zaak van waarde, die zo lang verborgen is geweest dat daardoor de eigenaar niet meer kan worden opgespoord'. Veel losse archeologische vondsten zijn echter ooit weggegooid en prijsgegeven en hebben daardoor geen eigenaar meer, of zij zijn ooit verloren. Zij voldoen niet aan de omschrijving van een schat en voor deze categorieën kent het Burgerlijk Wetboek andere bepalingen. Welk artikel van het Burgerlijk Wetboek in een individueel geval van toepassing is, is daarmee afhankelijk van de aard van de vondst en de omstandigheden. Dit werkt onduidelijkheid in de hand.

2.1.4. Rapporten

Tussen 1 januari 2002 en 1 april 2011 zijn bijna 24.000 bodemversturende archeologische onderzoeken gestart en afgerond. Voor deze onderzoeken geldt een rapportageplicht.

In 2019 is de Inspectie gestart met een onderzoek naar ontbrekende archeologische rapporten uit de periode 2002-2011. Het voornaamste doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen hoeveel onderzoeken uit de onderzoeksperiode niet gepubliceerd zijn.

De Inspectie heeft vastgesteld dat er maar een beperkt aantal onderzoeken niet is gepubliceerd. Op het moment van het afsluiten van het onderzoek ontbraken 270 rapporten, oftewel 1,1% van het totaal aantal uitgevoerde archeologische onderzoeken. Dit is beduidend minder dan waar aan het begin van dit inspectieonderzoek rekening mee werd gehouden.

²⁰ <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/vondsten-zoeken-met-metaaldetector>

Afgezet tegen andere gravende partijen, doen commerciële opgravingsbedrijven het relatief goed. Zij zijn verantwoordelijk voor bijna 90% van alle in Archis²¹ aangemelde onderzoeksmeldingen, terwijl minder dan 1% van deze onderzoeken zonder rapportage blijft.

Er zijn vier typen archeologisch onderzoek: opgravingen, onderzoek door middel van proefsleuven, booronderzoek en archeologische begeleidingen. De meeste rapportages ontbreken bij de archeologische begeleidingen (relatief gezien). Getalsmatig ontbreken de meeste rapportages bij de booronderzoeken.

De Inspectie maakt de resultaten van het onderzoek in de loop van 2022 op haar website beschikbaar. Dit is inclusief de volledige lijst van projecten uit 2002-2011. Daarin is opgenomen welke onderzoeken niet zijn gepubliceerd en welke wel, en waar ze te vinden zijn.

²¹ Het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) is een systeem voor het registreren en raadplegen van gegevens over archeologische onderzoeken, vondsten en archeologische rijksmonumenten in Nederland.

2.2. Monumenten

Inleiding

Op grond van de Erfgoedwet houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op het stelsel van de monumentenzorg in Nederland.

2.2.1. Monitor monumenten en archeologie gemeenten

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed wil een goed beeld hebben van de ontwikkelingen binnen haar toezichtveld. Een belangrijk instrument daarvoor is de Monitor Overheidsinformatie en Erfgoed. De monitor is een vragenlijst, die iedere twee jaar wordt uitgezet. Voor het toezicht op de Erfgoedwet, onderdeel monumenten, gaat de monitor naar de volgende instanties:

- Professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM's) (zie 2.2.4)
- Gemeenten

Alle 355 gemeenten die de tweejaarlijkse monitor 2019-2020 van de Inspectie hebben ingevuld over de zorg voor monumenten en archeologie ontvingen een kleurrapportage. De gemeenten worden met deze monitor door de Inspectie bevraagd over beleid, uitvoering, toezicht en handhaving op het gebied van archeologie en monumenten. De kleurrapportage is bedoeld als zelfevaluatie. Zo heeft [het college van Burgemeester en Wethouders van Zwolle de rapportage](#)²² benut om verbetervoorstellen voor te leggen aan de gemeenteraad. Provincies gebruiken de monitor als informatie voor het interbestuurlijk toezicht. Begin 2021 heeft de Inspectie de [Monitor monumenten en archeologie 2019-2020 benchmark gemeenten](#)²³ uitgebracht. Een actueel overzicht hoe de Nederlandse gemeenten op hoofdlijnen invulling geven aan erfgoedtaken.

Voor het eerst heeft de Inspectie in mei 2021 alle antwoorden van de Nederlandse gemeenten op de Monitor monumenten en archeologie op haar website gepubliceerd. Iedere geïnteresseerde kan de gegevens raadplegen via de [databank](#). In de databank zijn alle antwoorden verzameld die de gemeenten hebben gegeven; deze informatie is niet geverifieerd door de Inspectie. Deze databank is bedoeld voor beheer, analyse en presentatie van statistische en geografische informatie. Op deze wijze hebben alle provincies toegang tot de informatie die ze kunnen gebruiken als basisinformatie voor het interbestuurlijk toezicht en voor het provinciale erfgoedbeleid. Dit geldt ook voor erfgoedverenigingen als Heemschut, Cuypersgenootschap en andere belangstellenden.

Icoon met link naar de [Databank: Monitor Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed](#)²⁴

²² <https:// zwolle.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/6d1a1f2a-dfc9-427f-aefc-454ed5afeb62#19914a61-c6f1-4388-aed7-083a7d66072b>

²³ [Monitor monumenten en archeologie 2019-2020 benchmark gemeenten](#)

²⁴ <https://inspectie-oe.databank.nl/databank>

De databank is gekoppeld aan de [Erfgoedmonitor](https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/)²⁵ van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Om informatie uit voorgaande monitoren nog meer toegankelijk te maken, heeft RCE de [trends gepubliceerd](#)²⁶ van de afgelopen jaren.

De Inspectie heeft verschillende presentaties van de monitorgegevens gehouden voor de diverse onderdelen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bijvoorbeeld over de onderwerpen kennis bij gemeenten, brandveiligheid en klimaat. In mei heeft de Inspectie een presentatie gegeven [bij het steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland](#)²⁷ over de werkdruk bij erfgoedambtenaren.

Met diverse stakeholders heeft de Inspectie de nieuwe Monitor monumenten en archeologie gemeenten 2021-2022 voorbereid en geactualiseerd. De vragenlijst is begin 2022 uitgezet.

2.2.2. Strafrechtelijke handhaving

Het is bij wet verboden om rijksmonumenten te beschadigen, te vernielen of te verwaarlozen. Gemeenten kunnen optreden tegen dit soort overtredingen. De Inspectie kijkt naar de werking van het monumentenstelsel en houdt bij wanneer er overtredingen plaatsvinden. Input zijn signalen van gemeenten, burgers en politie. Het is voor een succesvolle aanpak van dit soort overtredingen van belang dat er voldoende kennis is bij alle partijen (gemeenten, politie, OM/rechtspraak). De Inspectie geeft op verzoek advies en kan deze partijen met elkaar in contact brengen. De Inspectie heeft één keer in de drie maanden overleg met het OM en de politie over aangiften van overtredingen met betrekking tot rijksmonumenten. Doel van dit overleg is dat de voortgang van procedures goed verloopt. De Inspectie deelt kennis op het gebied van wet- en regelgeving voor de bescherming van monumenten.

De Inspectie heeft gemeenten geadviseerd die overwegen om aangifte te doen van overtredingen met betrekking tot monumenten. Meerdere gemeenten benaderden de Inspectie om advies over hoe te handelen bij overtredingen. Ook de politie heeft hiervoor de Inspectie geraadpleegd. Daarnaast voerde de Inspectie overleg met het OM over specifieke zaken. Dit jaar is er over elf mogelijke overtredingen van de Erfgoedwet contact geweest met de Inspectie.

Voor de Erfgoedacademie heeft de Inspectie voor de cursus Vergunningverlening III – toezicht en handhaving, presentaties over strafrechtelijke handhaving van regels voor de bescherming van monumenten gegeven. Deze cursus wordt met name door medewerkers toezicht en handhaving van gemeenten gevolgd.

²⁵ <https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/>

²⁶ Erfgoedmonitor - Dashboard - Gemeentelijk monumentenbeleid - Nederland (cultureelerfgoed.nl)

²⁷ <https://www.steunpunterfgoednh.nl/verslag-erfgoedteam-werkdruk-bij-de-erfgoedambtenaar/>

De publicatie over het doen van aangifte van overtredingen bij monumenten: Monument en overtreding, Handreiking voor gemeenten bij strafrechtelijke handhaving, is in conceptvorm voor commentaar voorgelegd aan gemeenten, OM, politie en erfgoedorganisaties. Met deze handreiking wil de Inspectie gemeenten op weg helpen als zij overwegen om aangifte te doen van een overtreding van regels voor de bescherming van monumenten. De handreiking is gepubliceerd op de website van de Inspectie.

Afbeelding van Handreiking Monument en overtreding voor gemeenten bij strafrechtelijke handhaving

Klimaat

De Inspectie houdt in vervolg op het gepubliceerde rapport Aanhoudend droog (2020) aandacht voor het thema klimaat en erfgoed. Zo is er een landelijk overzicht gepubliceerd van de gevolgen en de maatregelen die gemeenten nemen rondom klimaat en erfgoed. Hieronder worden drie onderwerpen uitgelicht.

- Een aantal gemeenten (15%) geeft aan schade te hebben aan monumenten als gevolg van bodemdaling. Dit is te zien aan verrotte paalkoppen van funderingen (26%), scheuren in opgaand muurwerk (87%) en schade aan funderingen (78%).
- Steeds meer gemeenten brengen met een klimaatstresstest mogelijke problemen in kaart. Uit de monitor blijkt dat slechts 16 gemeenten cultuurhistorische kennis hebben gebruikt om een beter beeld te krijgen van mogelijke risico's.
- Veel gemeenten (48%) zijn actief in het voorlichten van monumenteigenaren over het verduurzamen van monumenten. En 21% stimuleert dit door het verstrekken van subsidies of leningen.

Deze en andere gegevens zijn gepubliceerd op de [website van de Inspectie](https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/monitor-overheidsinformatie-en-erfgoed)²⁸.

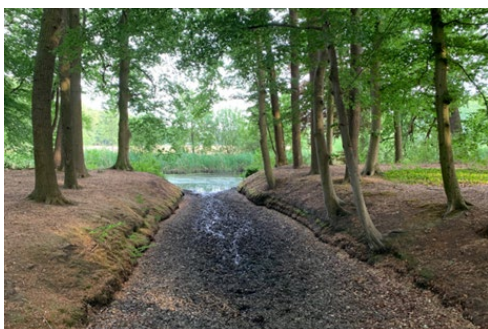

Foto: drooggevallen sloot bij kasteelbos Renswoude

²⁸ <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/monitor-overheidsinformatie-en-erfgoed>

In de vragenlijst Monitor POM's (professionele organisaties voor monumentenbehoud) is onder meer gevraagd welke maatregelen POM's treffen om groen erfgoed beter te beschermen tegen de effecten van klimaatverandering.

- Vrijwel alle POM's (91%) besteden aandacht aan duurzaamheid en energietransitie. Bij 24% leidt dit tot besparingen op de instandhouding.
- Er worden ook maatregelen getroffen om schade door het veranderend klimaat te voorkomen. Meerjarige onderhoudsplannen worden aangepast, hemelwater wordt opgevangen en in een enkel geval worden er afspraken gemaakt met het waterschap.

In 2022 komt de Inspectie terug op dit onderwerp.

Logo van De week van Het Duurzaam Erfgoed

In de [week van de duurzaamheid](#)²⁹ heeft de Inspectie aandacht besteed aan knelpunten en oplossingen van het klimaatvraagstuk. De Inspectie deed dit via [de website](#) en sociale media.

²⁹ <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2021/04/19/week-van-duurzaam-erfgoed>

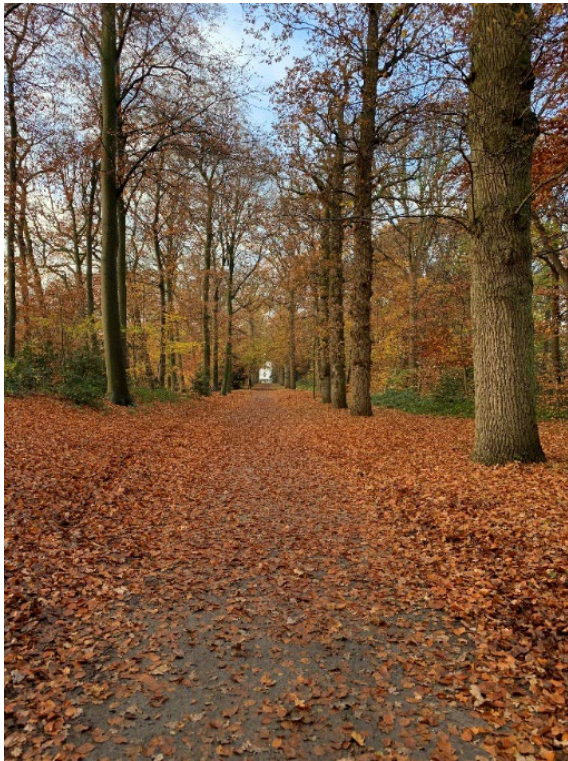

Foto: historisch park (rijksmonument) van buitenplaats Hoog Beek en Royen in Zeist

2.2.3. Een lappendeken

Op verzoek van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft de Inspectie in kaart gebracht hoe de provincies anno 2020 invulling geven aan het interbestuurlijk toezicht (IBT) op erfgoed. Dit heeft geleid tot het rapport [Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies](#)³⁰. Het rapport beschrijft de resultaten van de bevraging van de provincies over hun toezicht op erfgoed (monumenten en archeologie). Het rapport geeft een overkoepelend landelijk overzicht en een kort overzicht per provincie van de invulling op het IBT-domein erfgoed, op basis van de ingevulde vragenlijst en de bureauanalyse van de provinciale websites.

Uit het rapport blijkt dat het toezicht summier is ingericht, er geen reality checks of audits plaatsvinden, provincies niet samenwerken en dat provincies en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap sinds de invoering van het IBT (eind 2012) geen contact hebben over het toezicht. Door deze verkokerde werkwijze heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op basis van het toezicht geen overkoepelend zicht op de werking van het erfgoedstelsel terwijl ze wel eindverantwoordelijk is. Het ministerie is naar aanleiding van het rapport samen met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in gesprek getreden met het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

³⁰ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2021/03/11/een-lappendeken.-zicht-op-toezicht-door-provincies>

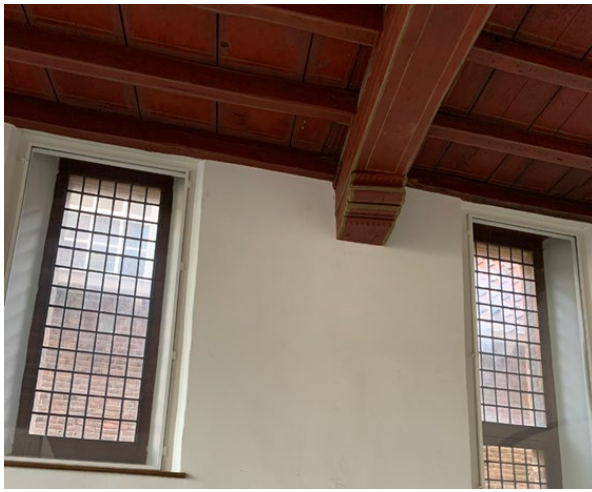

Foto: detail van balkenplafond van het rijksmonument Dat Bolwerck in Zutphen, in eigendom van de POM Stichting Wijnhuisfonds

2.2.4. Professionele organisaties voor monumentenbehoud (POM's)

Het aantal POM's waar de Inspectie toezicht op houdt is in 2021 gestegen naar 27 [organisaties](#)³¹. Het toezicht is op verzoek van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap sober ingericht. De Inspectie heeft de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Met drie nieuwe POM's is nader kennisgemaakt. Het bestuur en de directie van de Stichting het Noordbrabants Landschap, Stichting Wijnhuisfonds en Stichting Het Groninger Landschap heeft met de Inspectie gesproken op locatie. Onderwerp van gesprek was de impact van de status, het toezicht en actualiteiten.
- De Inspectie controleert of de POM-status nog steeds van toepassing is. Op basis van gegevens van de POM's en na een risicoanalyse voldoet iedere POM afzonderlijk aan de criteria van de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM). Dit houdt bijvoorbeeld in dat de kwaliteit van de uitvoering van de werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd, de professionele omgang met rijksmonumenten een structureel en consistent karakter heeft, de organisatie financieel stabiel is en dat ten minste de helft van de monumenten in goede staat is.
- Een bureauonderzoek is gestart naar het beleid van de POM's, of deze nog voldoet aan de criteria van artikel 32, lid 1, onder b, SIM, namelijk een actueel beleids- en visiedocument dat ingaat op de volgende vier onderwerpen: de toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten, het planmatige onderhoud van rijksmonumenten, het verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratiewerkzaamheden en de beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten. In 2022 wordt dit vervolgd op basis van de jongste gegevens uit de monitor.

De benchmark POM's is gedeeld met de Raad voor Cultuur en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In 2022 publiceert de Inspectie de nieuwe benchmark 2021-2022 POM's op haar website.

³¹ <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/professionele-organisaties-voor-monumentenbehoud>

2.3. Museaal beheer rijkscollectie

Inleiding

Op grond van de Erfgoedwet en de Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op het behoud en beheer van de rijkscollectie.

2.3.1. Collectieregistratie

In 2021 is onderzoek gedaan naar de registratie van de rijkscollectie. Begin 2022 heeft de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het onderzoeksrapport [Naar een verbeterde registratie van de rijkscollectie](#)³² aangeboden aan de Tweede Kamer.

2.3.2. Duurzame digitale toegankelijkheid

In 2021 is het eerste inventariserende onderzoek afgerond naar het duurzaam bewaren van digitale informatie over de rijkscollectie, het behoud van eventuele digitale cultuurgoederen en het digitaal toegankelijk maken van de rijkscollectie. De Inspectie stuurt het onderzoeksrapport in de eerste helft van 2022 naar de Tweede Kamer.

2.3.3. Beheer paleisgebonden collectie

Eind 2021 is een inspectie uitgevoerd naar het beheer van de paleisgebonden collectie van de Staat. De Dienst Koninklijk Huis beheert deze collectie onder verantwoordelijkheid van het Rijksvastgoedbedrijf. De collectie bestaat voornamelijk uit meubilair en is in gebruik in de drie paleizen die de Koning ter beschikking zijn gesteld. Het [inspectierapport](#)³³ is begin 2022 aangeboden aan de directeur-generaal van het Rijksvastgoedbedrijf.

Foto: paleisgebonden collectie, slaapkamer met hemelbed- Maarten Schuth

³² <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2022/02/15/rapport-naar-een-verbeterde-registratie-van-de-rijkscollectie>

³³ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2022/03/08/inspectierapport-beheer-paleisgebonden-collectie-van-de-staat>

2.3.4. Inspectie museale beheerder

Erfgoedpark Batavialand is per 2022 belast met een beheertaak op grond van de Erfgoedwet. Het betreft het beheer van de scheepsarcheologische rijkscollectie die in 2016 is overgedragen. Voorafgaand aan het aanwijzingsbesluit is in 2021 een [inspectie](#)³⁴ uitgevoerd naar de actuele beheersituatie. Daarbij is vastgesteld dat voortgang is geboekt met het nemen van maatregelen om achterstanden in het beheer weg te nemen. Deze achterstanden waren bij de overdracht vastgesteld. Dit proces is nog niet geheel voltooid. Ook is gevraagd om op korte termijn maatregelen te treffen voor de bescherming en het behoud van twee op een buitenlocatie opgestelde scheepswrakken. In een [reactie](#)³⁵ op het rapport heeft het museum maatregelen in het vooruitzicht gesteld.

Foto: Erfgoedpark Batavialand, scheepswrak De Zeehond in een open behuizing op het voormalig terrein van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

³⁴ <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/collecties/publicaties/rapport/2022/02/24/inspectierapport-erfgoedpark-batavialand>

³⁵ <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/collecties/publicaties/brief/2022/02/24/reactie-van-erfgoedpark-batavialand>

2.4. Nationaal beschermde cultuuroederen

Inleiding

Op grond van de Erfgoedwet houdt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed toezicht op wettelijk beschermd erfgoed in Nederland.

2.4.1. Inspecties

De Inspectie heeft in 2021 40 controles uitgevoerd op de geregistreerde verblijfplaats in Nederland van wettelijk beschermde cultuuroederen en verzamelingen. Door de geldende coronamaatregelen zijn de inspecties of schriftelijk of fysiek op locatie uitgevoerd. Bij de inspecties zijn geen bijzonderheden geconstateerd. Bij één wettelijk beschermd cultuuroed is zichtbare schade ontdekt. De eigenaar heeft toegezegd de schade bij een restaurator te laten herstellen.

2.4.2. Schade-inventarisatie watersnoodgebied Limburg

In Limburg is in juli veel waterschade ontstaan aan gebouwen, particulier bezit en het landschap. In tegenstelling tot de gevolgen voor velen van de wateroverlast, hebben de nationaal wettelijk beschermde cultuuroederen in de regio geen schade opgelopen. De Inspectie heeft contact gehad met de [beheerders](#)³⁶ van alle betreffende locaties in het noodgebied voor een schade-inventarisatie. Daaruit blijkt dat cultuuroederen veilig zijn en geen negatieve gevolgen hebben ondervonden van de wateroverlast.

2.4.3. Nieuwe aanwijzing

Eind 2021 heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een verzameling prenten en tekeningen in particulier bezit als wettelijk beschermd aangewezen op basis van de spoedprocedure Erfgoedwet. In 2022 neemt de Inspectie als toezichthouder op de naleving van de Erfgoedwet contact op met de eigenaar om verdere uitleg te geven en na een inventarisatie de verzameling op objectniveau te kunnen vaststellen.

2.4.4. Meldingen en toestemmingen verplaatsingen

Er is vijf keer toestemming verleend om beschermde cultuuroederen tijdelijk uit te voeren naar het buitenland, veelal voor een tentoonstelling. Er zijn vier meldingen gedaan voor binnenlandse verplaatsingen van een of meerdere beschermde cultuuroederen, veelal voor een restauratie. Er is een melding bij de Inspectie van schimmel aan een aantal beschermde cultuuroederen gedaan. Op de locatie wordt onderzoek gedaan naar de oorzaak.

2.4.5. Ontwikkelingen

De adviescommissie Collectie Nederland heeft gewerkt aan een visie op hoe de Collectie Nederland actueel gehouden kan worden. De commissie heeft zich gebogen over de vraag welke cultuuroederen en verzamelingen in particulier bezit door de overheid moeten worden beschermd en over de vraag of de huidige criteria en werking van de Erfgoedwet daartoe voldoende zijn. De Inspectie is geconsulteerd bij de uitwerking van een aantal adviespunten. De adviescommissie heeft het adviesrapport begin 2022 aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aangeboden.

³⁶ <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/cultuuroederen/nieuws/2021/07/21/beschermde-cultuuroederen-in-watersnoodgebied-in-limburg-veilig>

3. Toezicht op basis van internationale verdragen en regelingen

Inleiding

Op grond van de Erfgoedwet en internationale verdragen en regelingen houdt de Inspectie toezicht op de in- en uitvoer van cultuurgoederen.

3.1.1. Verbod op invoer van beschermde cultuurgoederen

Met de inwerkingtreding van artikel 4.23a van de Erfgoedwet op 1 augustus 2021 is de bescherming van cultuurgoederen tegen illegale handel uitgebreid. Dit artikel verbiedt het binnen Nederland brengen van cultuurgoederen die onrechtmatig zijn meegenomen uit het land waar zij zijn vervaardigd of ontdekt. Dit verbod is een nationale uitwerking van Europese regelgeving, te weten artikel 3.1 van Verordening (EU) 2019/880. Medio 2025 zullen ook andere bepalingen uit deze verordening van kracht worden, met name de artikelen 4 (invoervergunning) en 5 (importeursverklaring). De Inspectie heeft in 2021 verschillende keren met collega's en douaneautoriteiten uit andere lidstaten deelgenomen aan digitale bijeenkomsten georganiseerd door de Europese Commissie over deze en andere Europese regelgeving op het gebied van bescherming van cultuurgoederen. Daarnaast is deelgenomen aan bijeenkomsten georganiseerd door UNESCO in het kader van het UNESCO-verdrag 1970.

3.1.2. Toezicht op invoer en uitvoer

Het toezicht op de in- en uitvoer van cultuurgoederen wordt uitgeoefend in samenwerking met de Douane. De Douane heeft dertien keer een zending cultuurgoederen bij de Inspectie aangemeld voor nader onderzoek. Het betrof hoofdzakelijk etnografische objecten en beeldhouwwerk, enkele iconen en een zending munten. In vrijwel alle gevallen heeft de Inspectie een externe deskundige geraadpleegd. In de onderzoeken is geen aanleiding gevonden de voorwerpen langer op te houden. In één geval ging het om de uitvoer van een klassieke auto die zijn weg kon vervolgen nadat een vergunning was aangevraagd. Eén melding betrof de uitvoer van een tweetal schilderijen. Ook in dit geval werden geen onregelmatigheden aangetroffen.

Een aantal keer ontving de Inspectie een signalering van buitenlandse autoriteiten. Meestal via de ambassade in Nederland. Deze signaleringen betroffen voorwerpen die via Nederlandse internetsites te koop werden aangeboden. De vraag was of deze voorwerpen onrechtmatig uit het betreffende land afkomstig waren. De Inspectie heeft de meldingen onderzocht. Er waren geen concrete aanwijzingen dat de betreffende voorwerpen onrechtmatig binnen Nederland zijn gebracht.

In het kader van de samenwerking met de politie en het OM is de Inspectie benaderd voor enkele internationale rechtshulpverzoeken over mogelijk onrechtmatige handel in cultuurgoederen. Overleg over de te volgen strategie heeft niet geleid tot vervolgonderzoek door de Inspectie. De Inspectie nam verder deel aan een internationale digitale patrouilleactie van de politie onder de naam Pandora Cyber Patrol Action, en deed samen met politie en OM onderzoek naar de mogelijke diefstal van enkele voorwerpen uit Turkije.

3.1.3. Teruggave van cultuurgoederen

Een aantal cultuurgoederen kon worden overhandigd aan het land van herkomst. Drie keer heeft de overdracht met enig ceremonieel plaatsgevonden op de ambassade van het betreffende land in Den Haag. Dit gebeurde in samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken. Daaronder is de overdracht van zeven archeologische voorwerpen aan de ambassadeur van [Irak](#)³⁷. Deze overdracht was uitgesteld vanwege de coronamaatregelen.

Ook aan de ambassadeur van [Peru](#)³⁸ zijn een aantal archeologische voorwerpen overhandigd.

In beide gevallen heeft de Nederlandse bezitter zijn voorwerpen vrijwillig afgestaan.

Foto: kleispijkers, kleitablet en een 'Halaf-figuur' afkomstig uit Mesopotamië zijn terugggegeven aan Irak

3.1.4. Onderzoek

In 2020-2021 heeft de Inspectie onderzoek gedaan naar de online handel in cultuurgoederen. Op verschillende digitale platforms heeft de Inspectie gekeken naar kwetsbare categorieën cultuurgoederen, waarvan vergelijkbare voorwerpen voorkomen op de ICOM-rode-lijsten. In een verdiepend onderzoek is aan deskundigen gevraagd om een mening te geven over een aantal at-random-geselecteerde advertenties van dergelijke kwetsbare cultuurgoederen.

De deskundigen hebben van deze selectie, aan de hand van de beschikbare informatie, een inschatting gemaakt over de authenticiteit van het voorwerp, de

³⁷ <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/cultuurgoederen/nieuws/2021/05/06/teruggave-archeologische-voorwerpen-aan-irak>

³⁸ <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/cultuurgoederen/nieuws/2021/07/09/teruggave-aan-peru>

| | | | | | | |

juistheid van de beschrijving, de mate van gedetailleerdheid en controleerbaarheid van de herkomstinformatie en het cultuurhistorische belang van de voorwerpen. De conclusie is dat een klein deel van de geselecteerde voorwerpen wel degelijk een belangrijke cultuurhistorische waarde heeft. Een andere conclusie is dat in vrijwel alle gevallen de geboden informatie over de herkomst onvoldoende gedetailleerd en controleerbaar is om de volledige geschiedenis van het object te kunnen beoordelen.

De resultaten van het onderzoek gebruikt de Inspectie om het toezicht op cultuurgoederen, die online worden aangeboden, verder vorm te geven. Resultaten die gelden voor specifieke partijen worden in dialoog met hen besproken.

4. Verstrekken van uitvoervergunningen voor cultuuroederen

In samenwerking met de CDIU (Belastingdienst/Douane/Groningen/Centrale Dienst voor In- en Uitvoer) heeft de Inspectie in 2021 in totaal 373 vergunningen verstrekt voor de uitvoer van cultuuroederen buiten de Europese Unie. Dit zijn er 85 meer dan in 2020. In dat jaar zijn, vermoedelijk als gevolg van de coronamaatregelen, slechts 288 vergunningen verstrekt.

Afgegeven vergunningen in 2021

Soort vergunning	2021
Doorlopende vergunningen ³⁹ voor herhaaldelijk gebruik gedurende vijf jaar, ten behoeve van muziekinstrumenten van wereldwijd optredende musici	28
Standaardvergunningen voor eenmalig gebruik	345
De eenmalige vergunningen werden aan de volgende categorieën verstrekt:	
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor professionele kunst- en antiekhandelaren en veilighuizen	203
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor musea en andere erfgoedinstellingen voor tijdelijke (tentoonstellings-) doeleinden	98
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor overige organisaties en particulieren	44
De cultuuroederen waarvoor aan de handel de meeste vergunningen werden verstrekt waren:	
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor oudheidkundige voorwerpen	72
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor manuscripten	48
De cultuuroederen waarvoor aan musea de meeste vergunningen werden verstrekt waren:	
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor schilderijen	47
<ul style="list-style-type: none">Vergunningen voor tekeningen	11
De meest voorkomende bestemmingen waren:	
<ul style="list-style-type: none">de Verenigde Staten	121
<ul style="list-style-type: none">Verenigd Koninkrijk	93

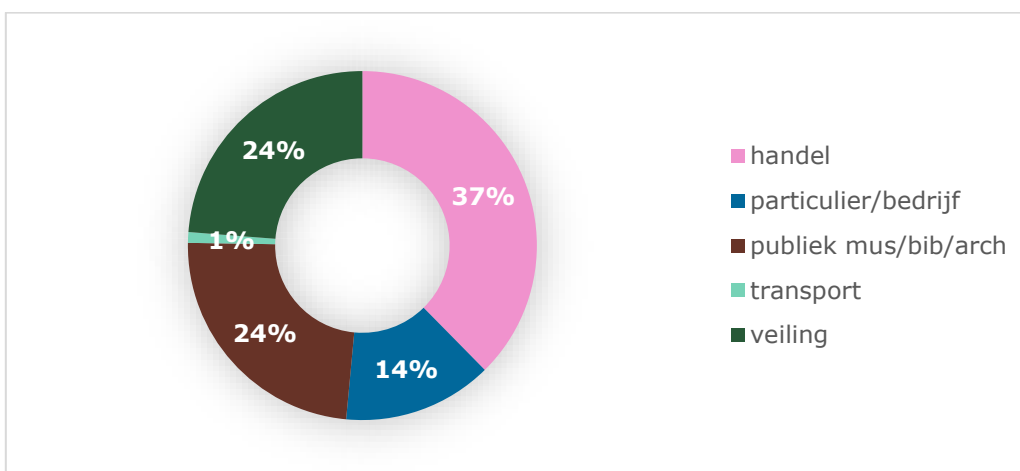
Tabel beschrijft het soort vergunning en aantallen uitgegeven in 2021

³⁹ Met de doorlopende vergunning is de Specifieke Open Vergunning (SOV) bedoeld. Met deze vergunning kan een cultuuroed herhaaldelijk worden in- en uitgevoerd, gedurende 5 jaar. Een standaardvergunning is geldig voor eenmalig gebruik.

Brexit

2021 is het eerste jaar waarin, door Brexit, vergunningen zijn verstrekt voor uitvoer richting het Verenigd Koninkrijk. Het gaat om een relatief groot aantal vergunningen, ongeveer één vierde van het totaal aantal. Het grootste deel van de vergunningen voor het Verenigd Koninkrijk is aangevraagd vanuit de handel. Daarna volgen de aanvragen door veilinghuizen en museale instellingen.

Verhouding vergunningen voor het Verenigd Koninkrijk onderverdeeld naar het soort

Cirkeldiagram met het aantal verleende vergunningen in percentages in 2021 voor het Verenigd Koninkrijk onderverdeeld in handelaren 37%, particulieren en bedrijven 14%, publieke musea, bibliotheken en archieven 24%, transportbedrijven 1%, veilinghuizen 24%

5. Vragen en communicatie

Inleiding

De Inspectie streeft ernaar toegankelijk en zichtbaar te zijn. Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de vragen die de Inspectie dit jaar heeft ontvangen via de website, mail of telefoon en op de communicatie van de Inspectie.

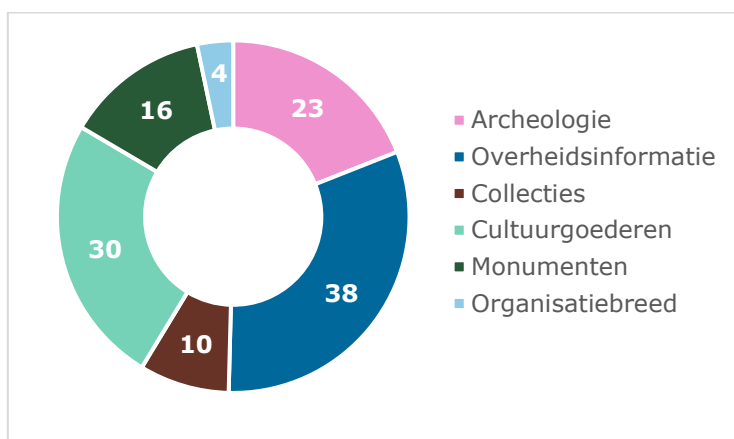
5.1. Vragen

Jaarlijks wordt de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed benaderd met vragen. De meeste vragen worden gesteld via [het contactformulier](#)⁴⁰ op de website. Daarnaast komen de vragen binnen via het info-mailadres van de Inspectie. En een geringer aantal wordt rechtstreeks via de telefoon gesteld. Het totaal aantal ingekomen vragen in 2021 bedraagt 121. De vragen zijn zeer gevarieerd. Hieronder volgt een overzicht over:

- Het aantal vragen per toezichtveld
- Wie stellen de vragen
- De onderwerpen van de vragen.

Het aantal vragen per toezichtveld

Het aantal vragen is evenredig verdeeld over de toezichtvelden. De meeste vragen gaan over overheidsinformatie. De vragen kunnen gaan over of een organisatie onder het toezicht valt, hoe een wetsregel toe te passen of als er sprake is van een verandering. Als een vraag betrekking heeft op het toezicht van de Inspectie wordt de informatie gegeven. Daar waar de vraag betrekking heeft op een andere overheidsorganisatie of kennisinstituut, wordt de vraagsteller hierover geïnformeerd. In de meeste gevallen wordt de vraag dan met toestemming van de vraagsteller doorgestuurd.

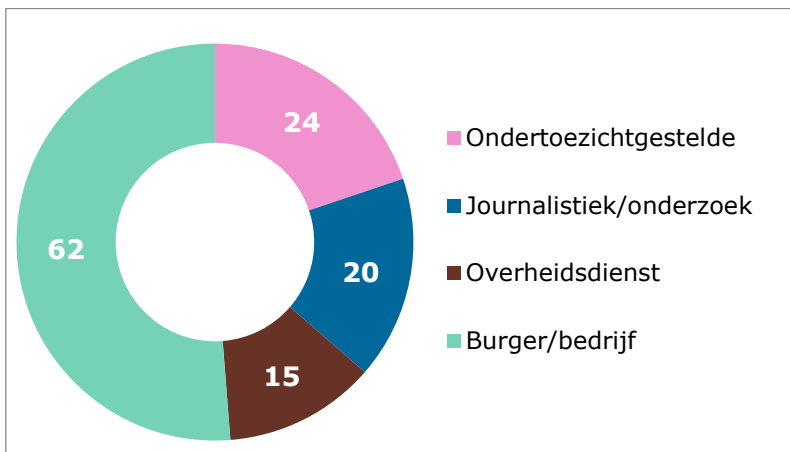

Cirkeldiagram waarin het aantal burgervragen wordt getoond in 2021 onderverdeeld naar toezichtveld. Archeologie (23x), Overheidsinformatie (38x), Collecties (10x), Cultuurgooederen (30x), Monumenten (16x) en Inspectiebreed (4x)

⁴⁰ <https://www.inspectie-oe.nl/contact>

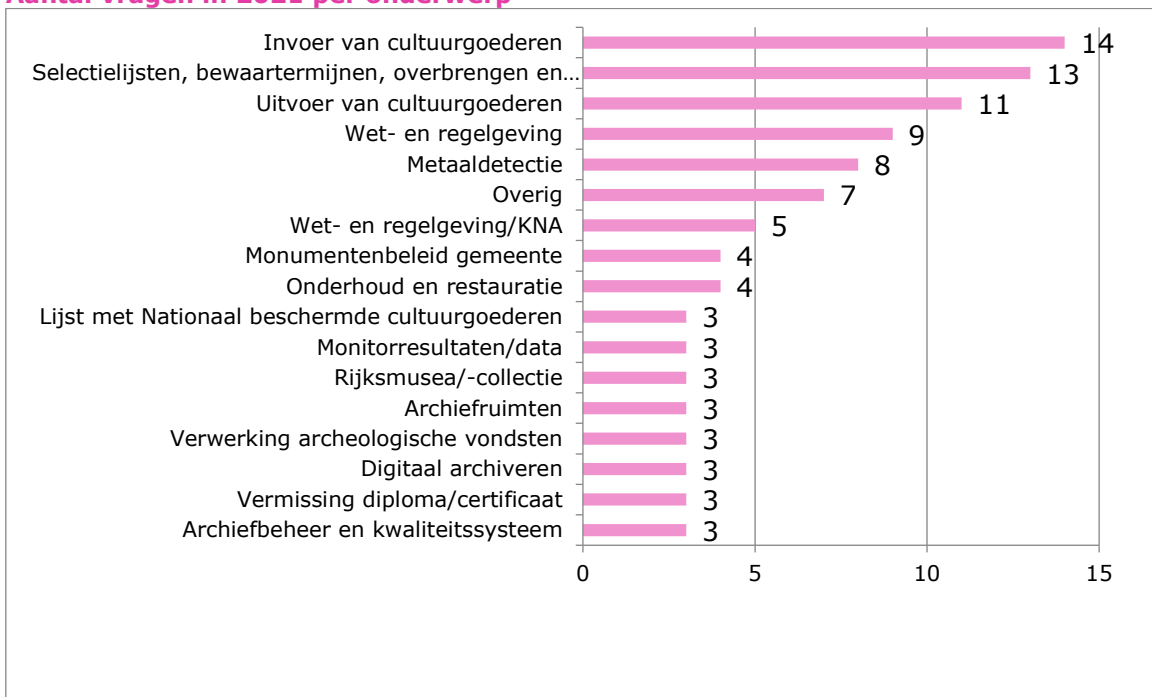
Wie stellen de vragen in 2021?

Het merendeel van de vragen wordt gesteld door burgers of bedrijven. In mindere mate zijn de vragen afkomstig van een organisatie die onder het toezicht valt van de Inspectie, een overheidsdienst, een wetenschappelijke onderzoeker of journalist.

Cirkeldiagram laat zien dat in 2021 62x een vraag is gesteld door een burger/bedrijf, 24x door een instelling/persoon waar de Inspectie toezicht op houdt, 20x vragen van journalistieke of wetenschappelijke aard en 15x door een overheidsdienst

Aantal vragen in 2021 per onderwerp

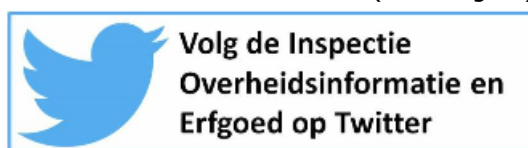

Staafdiagram laat zien dat de meeste vragen in 2021 gaan over de in- en uitvoer van cultuurgooederen (25x), archiveren (13x) en wet- en regelgeving (9x)

5.2. Communicatie

5.2.1. Website en social media

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed zet actief in op het openbaar maken van rapporten en andere publicaties. De meeste rapporten worden door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorzien van een beleidsreactie naar de Tweede Kamer gestuurd. Daarnaast is de website een belangrijk portaal voor geïnteresseerden. Publicaties worden actief verspreid via nieuwsbrieven en onze social media kanalen LinkedIn (617 volgers) en Twitter (247 volgers).

Afbeelding: Twitterlogo en tekst volg de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed op Twitter

5.2.2. Samenwerking

De Inspectie maakt deel uit van het communicatieoverleg van de gezamenlijke [rijksinspecties](#)⁴¹. In dit periodieke overleg vindt uitwisseling plaats over gemeenschappelijke onderwerpen als maatschappelijke meerwaarde en onafhankelijke rol van de Inspecties. Zo is in een interactieve presentatie [het Inspectielandschap](#)⁴² in kaart gebracht van alle rijksinspecties. Binnen het ministerie van OCW is regelmatig overleg met communicatieafdelingen van de diverse dienstonderdelen. Relevante onderwerpen als toegankelijkheid, publieke verantwoording en praktische zaken komen aan bod. Samen met de Kustwacht heeft de Inspectie op beide websites en social mediakanalen aandacht gevraagd voor [de samenwerking](#)⁴³ voor de bescherming van het maritieme erfgoed in het Nederlandse deel van de Noordzee.

5.2.3. Nieuwsbrieven

De Inspectie biedt de mogelijkheid aan geïnteresseerden van het laatste nieuws van de Inspectie en/of voor het ontvangen van een nieuwsbrief. Met een [abonnement](#) op de Nieuwsbrief is men vaak als eerste op de hoogte van nieuws of een publicatie van de Inspectie.

5.2.4. Website Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed in cijfers

Website Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed	2021
bezoekersaantallen	122.544
Startpagina	14.911
Top 3 meest bezochte pagina's	
1. Ik ben mijn diploma kwijt. Hoe vind ik mijn eindexamenresultaten terug?	4.749
2. Geïnspecteerde instellingen	3.361
3. Wat is volgens de Archiefwet de bewaartermijn voor archiefbescheiden?	3.251

Tabel geeft bezoekersaantallen, totaal aantal bezoekers startpagina en top 3 meest bezochte pagina's van de website van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed in 2021

⁴¹ <https://www.rijksinspecties.nl/>

⁴² <https://www.rijksinspecties.nl/over-de-inspectieraad/het-inspectielandschap>

⁴³ <https://www.kustwacht.nl/nl/nieuws/bescherming-scheepswrakken>

6. Publicaties

Rapporten en overige publicaties

De Inspectie heeft zes rapporten waaronder vier instellingsrapporten, één eindrapport en één themarapport uitgebracht. Daarnaast is in vier publicaties aandacht besteed aan de monitor en zijn twee essays gepubliceerd. Alle publicaties zijn terug te vinden op de website van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Eindrapport Archivering en ketensamenwerking

Dit eindrapport betreft de archivering in zeven ketens en basisregistraties.

Rapport Archivering in de keten van de Basisregistratie Personen

Dit rapport betreft de archivering in de keten van de Basisregistratie Personen (BRP).

Toegankelijkheidsonderzoek voor de websites van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Onderzoek naar toegankelijkheid van de website van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Thema Archiefwet en AVG, resultaten monitor Overheidsinformatie 2019-2020

Tussen de Archiefwet en de AVG bestaan raakvlakken, bijvoorbeeld bij de bewaartermijnen. In de Monitor Overheidsinformatie 2019-2020 heeft de Inspectie vragen gesteld over deze raakvlakken aan de organisaties die onder haar toezicht staan.

Verslag van het toezicht 2019-2020

Het verslag over het toezicht van 2019-2020 van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed.

Rapport De informatiehuishouding van Toeslagen

Rapport over de naleving van de Archiefwet bij Toeslagen over de periode 2013-2019. En de [reactie van de minister van Financiën op rapport Toeslagen](#).

Rapport 'Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies.'

In het rapport 'Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies' worden de resultaten beschreven van de bevraging van de provincies over hun toezicht op erfgoed (monumenten en archeologie).

Themavragen Kwaliteitscriteria 2.2 archeologie voor vergunningverlening, toezicht en handhaving

De themavragen en deze publicatie zijn op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap opgesteld en geven input voor de evaluatie van het onderdeel archeologie van de Erfgoedwet.

Monitor overheidsinformatie 2019-2020 benchmark ministeries

De monitor geeft een actueel beeld hoe het is gesteld op het gebied van beleid, overzicht, bewaren en vernietigen, veiligheid en duurzaamheid van overheidsinformatie.

Een demeterende overheid 2.0?

Een analyse van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed over de informatiehuishouding bij het Rijk 15 jaar na Een demeterende overheid?

Rapportage over de stagnatie in de overbrenging van de adoptiedossiers van de Raad voor de Kinderbescherming naar het Nationaal Archief

Het rapport en de [reactie ministerie van OCW en ministerie van JenV op rapportage stagnatie overbrenging adoptiedossiers](#)

Rekenen en rekenschap

Essay over Algoritmes en de Archiefwet.

Monitor monumenten en archeologie 2019-2020 benchmark gemeenten

Deze benchmark gemeenten 2019-2020 geeft een actueel overzicht hoe er op hoofdlijnen invulling wordt gegeven aan erfgoedtaken door de Nederlandse gemeenten.

Werkprogramma 2021-2022

In het werkprogramma 2021-2022 "Toegankelijkheid in de toekomst" staan toegang tot erfgoed en overheidsinformatie centraal, en een overheid die daarover verantwoording kan afleggen.

Rapport Beheer rijkscollectie Erfgoedpark Batavialand

De Inspectie heeft in november 2021 een inspectie uitgevoerd of het beheer voldoet aan de normen in de Erfgoedwet.

